

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ВПРАВ В УМОВАХ ВІЙНИ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Новосьолова Валентина,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділ навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 ribusya@ukr.net

В умовах війни затребуваним є вміння в учнів і учениць комплексно розв'язувати проблеми, а саме – оцінювати обставини, які склалися, знаходити можливість виходу з непередбачуваних екстремальних ситуацій і бути готовими змінювати прийняті рішення відповідно до нових життєвих реалій та викликів, знаходити нові форми спілкування й застосовувати нові знання в критичних умовах. Формування цих умінь потребує перегляду, переосмислення відбору ефективних методів навчання, їх адаптації та оптимізації відповідно до викликів воєнного часу.

Учителів-словесників необхідно дібрати ефективні методи навчання української мови із врахуванням конкретної ситуації, життєвих обставин, психоемоційного стану та потреб учнів і учениць. Безпекова ситуація в Україні визначатиме вибір форми організації освітнього процесу. Формат навчання, який включає живе спілкування, а не тільки опосередковане екраном чи телефоном, повноцінне освітнє розвивальне середовище є найбільш ефективним. Але освітянам треба бути гнучкими, готовими швидко перелаштовуватися й працювати в різних форматах.

Цінний досвід дистанційної освітньої практики впродовж епідемії коронавірусу дає змогу стверджувати, що в дистанційному форматі увага передусім зосереджується на застосуванні методу вправ для набуття в учнів навичок онлайн-індивідуального й групового виконання навчальних завдань, а також самостійної навчальної діяльності для поточного й підсумкового контролю освітніх результатів.

Оскільки навчання дистанційно може здійснюватися в синхронному і асинхронному режимах, то, відповідно, зміст і характер вправ, методичне забезпечення, їх виконання повинні залежати від особливостей співпраці учня і вчителя у форматі цих двох режимів.

У своїй роботі вчителі мають враховувати, що відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, не менше 30 відсотків навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, має організовуватися в синхронному режимі (Щодо організації дистанційного навчання, 2020, XXXX). Оскільки в цьому режимі всі учасники освітнього процесу одночасно пере-

бувають у веб-середовищі й співпраця вчителя й учнів у реальному часі передбачає зворотний зв'язок, необхідно забезпечити умови, щоб він був постійним і своєчасним. Доцільно використати всі його переваги впродовж відео-, аудіозв'язку, спілкування в чаті й передбачити миттєве залучення учасників у визначений час.

Упродовж перебігу дистанційного уроку ефективним буде максимальне планування орієнтованих на взаємодію з учнями інтерактивних вправ. Активне використання їх зумовлене потребою розвитку пізнавального потенціалу учнів, здатністю впливати на мотивацію, їхні ціннісні орієнтири, інтереси й потреби, формування навичок самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти.

Учителю важливо підготувати такі вправи, які перевіряють розуміння матеріалу, щоб мати можливість налагодити пізнавальний процес, усунути можливі ризики й конструктивно вирішувати будь-які поточні питання для досягнення поставлених цілей кожного уроку. Працюючи в асинхронному режимі (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком), учні одержують вказівки щодо терміну виконання вправ і самостійно виконують спеціальні завдання у власному темпі й у зручний для себе час. Важливо звернути увагу на те, що чим чіткішими будуть інструкції й зрозуміло прописані ним алгоритми для самостійного опрацювання, тим ефективнішим буде освітній результат здобутків після виконаних вправ. Учителю можна підготувати вправи у формі онлайн-тестів з автоматичним зворотним зв'язком. Такий вид вправ дає змогу перевірити рівень запам'ятовування інформації, відтворення роботи з іншими гаджетами.

Вправи для асинхронного опрацювання мають бути диференційовані, практико-орієнтовані й творчі. Важливо спонукати учнів і учениць встановлювати власні цілі вивчення кожної теми, фіксувати внесок кожного в досягнення поставлених цілей, відстежуючи прогрес та зростання власних навчальних здобутків, заохочувати учнів до самостійних пошуків інформації з різних надійних джерел і творчої діяльності.

Вважаємо, що окрім дібраних учителем вправ для учнів, необхідно надавати рекомендації щодо перегляду тематичних вебінарів, фрагментів або й цілих онлайн-курсів на доступних платформах дистанційного навчання. Для обміну інформацією доцільно організувати додаткові комунікаційні канали, чати, групи, у яких учні матимуть змогу обговорювати власні знахідки, обмінюватися покликаннями на цікаві ресурси, ділитися оцінкою онлайн-джерел і враженнями після роботи з ними.

На нашу думку, вчитель має добирати вправи для регулярної змістовної взаємодії учасників дистанційного навчання, залучення учнів до дій зі сприймання й подальшого використання інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія, мікродискусія в групі, обговорення в парі, інтерв'ю тощо). Такий вид вправ створюватиме комфортну емоційну атмосферу для стимулювання й підтримування діалогу, полілогу між учасниками груп.

Цифровий режим взаємодії надає змогу здійснювати диференційоване навчання. Кожен учень чи група учнів можуть отримати вправу чи спеціальне завдання, які відповідають їхньому рівню навчальних досягнень. Це сприятиме індивідуалізації навчання, зростанню ефективності освітнього процесу.

За можливості варто надавати учням право вибору різних варіантів вправ для демонстрації опрацьованого матеріалу кожної теми. Доцільно запропонувати учням творчо використовувати вивчені мовні засоби, оперувати здобутою інформацією. Наприклад, скласти власні вправи, створити карту понять певної теми, передати інформацію в графічний спосіб, підготувати питання для опонента під час дискусії на лінгвістичну тему тощо.

Для формування в учнів і учениць гуманістичного світогляду доцільно активно використовувати різні форми роботи з різноманітними текстами або медіа текстами життєствердної тематики, що висвітлюють теми гуманної поведінки конкретних людей, їхніх сміливих, героїчних вчинків чи добрих справ (наприклад, здавання на кшталт: «Знайди інформацію / ознайомся з інформацією в тексті про порятунок або прихисток людей під час воєнних дій. Візьми участь у дискусії, чому в мережі інтернет багато сюжетів на подібну тему? Які слова ти найчастіше вживаєш для опису вчинків рятувальників? До якої частини мови вони належать? Свою думку обґрунтуй»).

Підсумовуючи зазначимо, що педагогу впродовж організації навчання української мови в умовах війни необхідно добирати такі вправи, аби посилювати мотивацію учнів до процесу навчання в різних форматах навчання, зокрема дистанційному, працювати над виробленням в учнів навичок саморегуляції, умінь критично мислити, працювати з різноджерельною інформацією. Якщо створити умови для реалізації вікової потреби здобувачів освіти в пошуковій активності, здатності досліджувати, оперувати мовними знаннями й вміннями, інтегрувати знання з різних галузей наук, то учні будуть готовими до викликів життя.

Список використаних джерел

- Новосолова, В.І. (2021). Особливості формування навчально-дослідницьких умінь учнів на уроках української мови в умовах нової української школи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки, Ч. 1, 8 (346), 181–197.
- Щодо організації дистанційного навчання, Рекомендації закладам загальної середньої освіти. (2020). https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2916/MON_shodo_organizaciyi_dystancijnogo_navchannya_2021_Pedrada.pdf